

Hội nhập quốc tế và hình ảnh văn hoá Việt Nam trong quá trình hội nhập quốc tế hiện nay

ThS. TRỊNH THỊ THUỶ

Trường Đại học Quốc tế Bắc Hà; Email: trinhthuy90tq@gmail.com

Tóm tắt: Hội nhập quốc tế là xu thế tất yếu, khách quan, tác động đa chiều đến sự phát triển của đất nước. Đảng ta chủ trương xây dựng con người Việt Nam phát triển toàn diện, gắn kết chặt chẽ, hài hòa giữa giá trị truyền thống và giá trị hiện đại; phát triển toàn diện, đồng bộ các lĩnh vực văn hóa, môi trường văn hóa, đời sống văn hóa phong phú, đa dạng, văn minh, lành mạnh; vừa phát huy những giá trị tốt đẹp của dân tộc, vừa tiếp thu tinh hoa văn hóa của nhân loại trong quá trình hội nhập quốc tế. Để thực hiện được nhiệm vụ đó, rất cần xác định vai trò của văn hóa và xây dựng hình ảnh văn hóa Việt Nam trong quá trình hội nhập quốc tế.

Từ khóa: hội nhập quốc tế, văn hóa Việt Nam, hình ảnh văn hóa Việt Nam.

1. Hội nhập quốc tế

Hội nhập quốc tế đã trở thành thuật ngữ quen thuộc trong đời sống Việt Nam, nhất là từ sau năm 2011, khi Việt Nam chuyển đổi từ hội nhập kinh tế quốc tế sang hội nhập quốc tế, chủ động đa phương hóa, đa dạng hóa trong quá trình hội nhập, tạo cơ hội để Việt Nam truyền bá và giao lưu văn hóa của mình với thế giới. Việt Nam hội nhập quốc tế là nhằm mục tiêu cùng có môi trường hòa bình, tranh thủ tối đa các điều kiện thuận lợi để phát triển đất nước nhanh và bền vững... quảng bá hình ảnh Việt Nam, bảo tồn và phát huy bản sắc dân tộc, tăng cường sức mạnh tổng hợp quốc gia, nâng cao vị thế, uy tín quốc tế của đất nước, góp phần tích cực vào sự nghiệp hòa bình, độc lập dân tộc, dân chủ và tiến bộ trên thế giới⁽¹⁾ như quan điểm chỉ đạo của Đảng ta.

Quá trình hội nhập quốc tế đã mở ra cơ hội tham gia vào thị trường toàn cầu, thu hẹp khoảng cách giữa các nền kinh tế. Việc mở cửa thị trường và ngày càng tăng cường sự liên kết kinh tế giữa các quốc gia đã góp phần nâng cao đời sống của nhiều người, tạo ra công ăn việc làm và nâng cao thu nhập. Hội nhập quốc tế mang lại cơ hội để người dân Việt Nam tiếp cận các phong cách, xu hướng và ý tưởng mới từ các quốc gia khác. Các trào lưu âm nhạc, thời trang, phim ảnh và nghệ thuật từ các nền văn hóa quốc tế đã tạo ra sự đa dạng và phong phú trong cuộc sống hàng ngày của người Việt. Điều này có thể làm thay đổi hình ảnh văn hóa của Việt Nam, biến nó thành một hỗn hợp giữa các yếu tố truyền thống và hiện đại. Hội nhập quốc tế đã mở rộng cơ hội kinh doanh và du lịch cho Việt Nam.

Việc tham gia vào thị trường toàn cầu và thu hút các nhà đầu tư nước ngoài đã giúp tăng trưởng kinh tế và tạo việc làm. Ngành du lịch cũng đã hưởng lợi từ việc thu hút du khách quốc tế đến tham quan và trải nghiệm văn hóa Việt Nam.

Sự giao lưu văn hóa và giá trị giữa các quốc gia đã tăng lên do quá trình hội nhập quốc tế có thể tạo ra sự đa dạng và hài hòa văn hóa, tuy nhiên cũng đôi khi gặp mâu thuẫn và xung đột giữa các giá trị và quan niệm. Một thách thức của toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế là nguy cơ mất mát đi các giá trị văn hóa truyền thống và bản sắc riêng của mỗi quốc gia. Với việc tiếp xúc với văn hóa nước ngoài và sự ảnh hưởng mạnh mẽ từ các phương tiện truyền thông quốc tế, có nguy cơ xâm nhập và tiêu hủy những giá trị văn hóa độc đáo của mỗi quốc gia. Với sự phổ biến của phương tiện truyền thông quốc tế, nền văn hóa Việt Nam có thể chịu áp lực tiêu chuẩn hóa và ảnh hưởng từ các nền văn hóa khác. Điều này có thể dẫn đến việc mất đi các yếu tố độc đáo và bản sắc của văn hóa Việt Nam. Vì thế chúng ta phải tích cực xây dựng hình ảnh văn hóa Việt Nam trong quá trình hội nhập quốc tế hiện nay.

2. Hình ảnh văn hóa Việt Nam

Văn hóa Việt Nam là nền văn hóa vô cùng độc đáo bởi tính thống nhất trong đa dạng, nền văn hóa mang tính cộng đồng sâu sắc, thống nhất bởi văn hóa 54 tộc người cùng chung sống trong một quốc gia có chủ quyền, trong đó các công dân gắn bó với nhau bởi những yếu tố tạo nên một dân tộc như cùng chung lãnh thổ, chung đời sống văn hóa... Hình ảnh văn hóa Việt Nam vì thế cũng mang yếu tố đặc trưng. Hình ảnh Việt

Nam là tổng hòa tất cả yếu tố của Việt Nam thể hiện nhận thức, ấn tượng, tình cảm của công chúng quốc tế dựa trên quá trình học hỏi, thông tin, trải nghiệm mà họ có được về Việt Nam^[2]. Đó là hình ảnh về một Việt Nam có nền văn hóa đa dạng vào bậc nhất trên thế giới. Đây chính là một trong những lợi thế của sức mạnh mềm Việt Nam trong kỷ nguyên hội nhập^[3]. Ngoại giao văn hóa đã và đang tích cực góp phần thay thế hình ảnh một Việt Nam thời kỳ nghèo đói, lạc hậu do chiến tranh tàn phá bằng hình ảnh một đất nước cất cánh phát triển, hội nhập vững chắc, có nhiều đóng góp cho khu vực và quốc tế. Việt Nam đẩy mạnh quá trình hội nhập nhưng vẫn giữ được nhiều giá trị văn hóa truyền thống, cởi mở, thân thiện, thủy chung với bạn bè, tôn trọng đối tác, trách nhiệm với công việc chung của cộng đồng quốc tế...^[4]. Đây là hình ảnh Việt Nam trong quá trình hội nhập quốc tế hiện nay.

Như vậy, có thể hiểu: *hình ảnh văn hóa Việt Nam là những hình dung, ấn tượng tốt đẹp về một nền văn hóa thuộc về đời sống tinh thần và vật chất của người Việt Nam, thể hiện tư duy sáng tạo của người Việt Nam cùng với những phương thức tiếp nhận những giá trị văn hóa trong quan hệ giao lưu với các nền văn hóa khác.*

Việt Nam có một nền văn hóa phong phú và đa dạng được tạo thành từ những phong tục lâu đời, từ hệ thống lễ hội dân gian đậm tính cộng đồng, từ sự tinh tế trong giao tiếp ứng xử, sự huyền bí và hấp dẫn của văn học, nghệ thuật... Chính từ sự khác biệt về cấu trúc địa hình, khí hậu và phân bố dân tộc, người dân Việt Nam đã tạo ra những vùng văn hoá độc đáo, đa dạng mà thống nhất: vùng văn hóa Việt Bắc, văn hóa Tây Bắc, văn hóa châu thổ Bắc Bộ, văn hóa Trung bộ, văn hóa Nam bộ, văn hóa Tây Nguyên... Đó là một nền văn hóa độc đáo, nền văn hóa của những chủ thể là cư dân của nền sản xuất nông nghiệp lúa nước. Từ phương thức sản xuất đó, mà hình ảnh văn hóa Việt Nam luôn gắn liền với ruộng lúa, nương dâu, với mái nhà tranh, đàn trâu và trẻ mục đồng đi trong tiếng sáo, những biểu tượng gần gũi và thân thương, gắn bó sâu đậm với mỗi người dân Việt Nam. Hình ảnh văn hóa Việt Nam là các di sản văn hóa, là làng quê yên bình sau lũy tre xanh, là những mái đình rêu phong, những ngôi chùa tĩnh mịch, là mái chèo dong đưa trên những dòng sông, là câu hò điệu ví diu dặt say nồng...Đó là những hình ảnh đã gắn bó bền chặt trong trí não, trong con tim của những người con đất Việt. Hình ảnh văn hóa Việt Nam là bãi mía nương dâu, là chiếc nón bài thơ, là tà áo dài duyên dáng và cả những tượng đài lịch sử của tinh thần

đấu tranh kiên cường, bất khuất. Đó là trống đồng Đông Sơn, là kỳ quan thiên nhiên, là hệ thống các di sản văn hóa đã được thế giới công nhận vì những giá trị đặc biệt, chứng minh trí tuệ và sáng tạo tài hoa của con người.

3. Quan điểm của Đảng về xây dựng hình ảnh văn hóa Việt Nam hiện nay

Đảng ta luôn đề cao vai trò của văn hóa trong quá trình lãnh đạo cách mạng Việt Nam, luôn xác định sự cần thiết phải kế thừa, phát huy các giá trị văn hóa truyền thống, tiếp thu những tinh hoa văn hóa nhân loại thông qua các hình thức giao lưu tiếp biến văn hóa, mục đích là xây dựng xã hội dân chủ, văn minh, phục vụ lợi ích chân chính của con người. Cùng với việc gìn giữ, phát huy các giá trị văn hóa truyền thống, sáng tạo và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến đậm đà bản sắc, vấn đề giao lưu văn hóa được Đảng ta xác định là một trong những hoạt động cơ bản, cốt lõi để quảng bá, để xây dựng hình ảnh văn hóa dân tộc và tiếp thu các giá trị văn hóa nhân loại, chủ động hội nhập quốc tế. Đảng ta luôn có quan điểm nhất quán, cởi mở và thống nhất về vấn đề giao lưu văn hóa với thế giới để hội nhập quốc tế. Nghị quyết Trung ương 5 khóa VIII ngày 16/7/1998 về Xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc đã được triển khai sâu rộng dưới nhiều hình thức, nội dung Nghị quyết trong 25 năm qua đã thấm sâu vào đời sống văn hóa của cộng đồng. Trong Nghị quyết, Đảng ta đã khẳng định: Văn hoá Việt Nam là thành quả hàng nghìn năm lao động sáng tạo, đấu tranh kiên cường dựng nước và giữ nước của cộng đồng các dân tộc Việt Nam, là kết quả giao lưu và tiếp thu tinh hoa của nhiều nền văn minh thế giới để không ngừng hoàn thiện mình. Nhưng Nghị quyết cũng chỉ rõ những hạn chế trong phát triển văn hóa như: Giao lưu văn hoá với nước ngoài chưa tích cực và chủ động, còn nhiều sơ hở. Số văn hoá phẩm độc hại, phản động xâm nhập vào nước ta còn quá lớn, trong khi đó, số tác phẩm văn hoá có giá trị của ta đưa ra bên ngoài còn quá ít... chúng ta còn thiếu những biện pháp tích cực giúp đồng bào tìm hiểu sâu văn hoá dân tộc, liên hệ mật thiết với quê nhà, góp phần đấu tranh với những hoạt động chống phá đối với Tổ quốc. Nghị quyết xác định nhiệm vụ Mở rộng hợp tác quốc tế về văn hóa. Làm tốt việc giới thiệu văn hóa, đất nước và con người Việt Nam với thế giới; tiếp thu có chọn lọc các giá trị nhân văn, khoa học tiến bộ của nước ngoài. Phổ biến những kinh nghiệm tốt xây dựng và phát triển văn hóa của các nước. Ngăn ngừa

sự xâm nhập các sản phẩm văn hóa phản động, đồi trụy. Giúp cộng đồng người Việt Nam ở nước ngoài hiểu biết tình hình nước nhà, thu nhận thông tin và sản phẩm văn hóa từ trong nước ra, nêu cao lòng yêu nước, tự tôn dân tộc, giữ gìn truyền thống, bản sắc dân tộc, phát huy trí tuệ, tài năng sáng tạo, đóng góp vào công cuộc xây dựng đất nước^[5]. Nhiệm vụ đó được các kỳ Đại hội Đảng sau đó tiếp tục nhấn mạnh. Văn kiện Đại hội XIII của Đảng khẳng định: *Giữ gìn và phát huy giá trị văn hóa, sức mạnh con người Việt Nam trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, hội nhập quốc tế*^[6].

Trong thực tiễn phát triển, vấn đề xây dựng văn hóa đã đạt nhiều thành tựu, nhưng so với sự phát triển của lĩnh vực kinh tế, chính trị, xã hội... thì lĩnh vực văn hóa nước ta vẫn còn chậm và chưa đồng bộ, chưa toàn diện, đặc biệt là vấn đề xây dựng, quảng bá hình ảnh văn hóa Việt Nam với các nước trên thế giới còn chưa được phát triển mạnh mẽ. Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã khẳng định: *Công tác giới thiệu, quảng bá văn hóa Việt Nam ra nước ngoài chưa mạnh; tiếp nhận tinh hoa văn hóa nhân loại còn hạn chế; chưa coi trọng đúng mức và có biện pháp tích cực để giữ gìn, bảo vệ và phát huy những giá trị văn hóa tốt đẹp, đặc sắc của dân tộc; nhiều khi bắt chước nước ngoài một cách nhò nhăng, phản cảm, không có chọn lọc...*^[7]. Chúng ta chưa có tầm nhìn và chiến lược xây dựng hình ảnh văn hóa Việt Nam với quốc tế. *Một bộ phận cán bộ, nhân dân có tâm lý sinh ngoại, tiêu dùng sản phẩm văn hóa cũng như tiếp nhận lối sống thiếu chọn lọc, ảnh hưởng đến việc giữ gìn truyền thống văn hóa dân tộc và xây dựng con người Việt Nam trong quá trình hội nhập quốc tế*^[8]. Chiến lược Ngoại giao văn hóa đến năm 2020 theo Quyết định số 208/QĐ-TTg, đã được Chính phủ ban hành ngày 14/2/2011. Đây là chiến lược đầu tiên của Việt Nam trên lĩnh vực văn hóa nhằm triển khai chủ trương chủ động, tích cực hội nhập quốc tế của Đảng. Chiến lược xác định nội hàm khái niệm, các mục tiêu, nhiệm vụ, biện pháp triển khai cụ thể của ngoại giao văn hóa Việt Nam trong giai đoạn 2011 - 2020, xây dựng hình ảnh văn hóa Việt Nam trong quá trình hội nhập quốc tế để *Phát triển con người toàn diện và xây dựng nền văn hoá Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc để văn hoá thực sự trở thành sức mạnh nội sinh, động lực phát triển đất nước và bảo vệ Tổ quốc... Xây dựng, phát triển, tạo môi trường và điều kiện xã hội thuận lợi nhất để khơi dậy truyền thống yêu nước, niềm tự hào dân tộc, niềm tin, khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc; tài năng, trí tuệ, phẩm chất*

của con người Việt Nam là trung tâm, mục tiêu và động lực phát triển quan trọng nhất của đất nước^[9].

Trong những năm tới, tình hình thế giới và trong nước có cả thuận lợi, thời cơ và khó khăn, thách thức đan xen; đặt ra nhiều vấn đề mới, yêu cầu mới nặng nề, phức tạp hơn đối với sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc^[10], văn hóa Việt Nam phải được tăng cường quảng bá, phổ biến giá trị và hình ảnh. Trong bối cảnh toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế sâu rộng, bên cạnh việc phát huy sức mạnh tổng hợp quốc gia (về chính trị, kinh tế, tài nguyên thiên nhiên, con người, nguồn nhân lực, khoa học, công nghệ, an ninh, quốc phòng, đối ngoại...), nguồn lực văn hóa đang được nhiều quốc gia coi là sức mạnh mềm quan trọng để phát triển nhanh, bền vững và nâng cao vị trí, vai trò trên trường quốc tế. Phát huy sức mạnh mềm của văn hóa Việt Nam là quan điểm lần đầu tiên xuất hiện trong Văn kiện Đại hội XIII của Đảng, để *xây dựng Việt Nam thành địa chỉ hấp dẫn về giao lưu văn hóa quốc tế*^[11]. Chính vì thế, chúng ta cần xây dựng hình ảnh văn hóa Việt Nam để quảng bá hình ảnh văn hóa Việt Nam, đặc biệt là trong quá trình hội nhập quốc tế hiện nay./.

(1) Nguyễn Duy Bắc (2022), *Phát triển văn hóa và con người Việt Nam - Nền tảng tinh thần, nguồn lực nội sinh phát triển đất nước*, Nxb. CTQG Sự thật, Hà Nội, tr. 90.

(2) Lưu Trần Toàn (2018), *Tuyên truyền hình ảnh Việt Nam ra thế giới qua báo chí đối ngoại trong giai đoạn hiện nay*, Luận án Tiến sĩ Chính trị học, tr.54.

(3), (8) Lê Mậu Lâm, Ngô Vương Anh, Nguyễn Băng Nhi (2022), *Đường lối văn hóa của Đảng trong chấn hưng, phát triển văn hóa Việt Nam*, Nxb. CTQG Sự thật, Hà Nội, tr.166, 106.

(4) Lê Thanh Bình (2021), *Truyền thông phát triển xã hội, văn hóa, ngoại giao văn hóa trong bối cảnh toàn cầu hóa và cách mạng công nghiệp 4.0*, Nxb. CTQG Sự thật, Hà Nội, tr.114.

(5) Đảng Cộng sản Việt Nam (1998), *Văn kiện Hội nghị lần thứ năm Ban Chấp hành Trung ương khóa VIII*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, tr.54 - 57.

(6), (11) Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb. CTQG Sự thật, Hà Nội T.I, tr.202, 147.

(7) Nguyễn Phú Trọng (2022), *Một số vấn đề lý luận và thực tiễn về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam*, Nxb. CTQG, Hà Nội, tr.162

(9), (10) Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Sđd, T.II, tr.330, 323.